

TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ KANUNU KAPSAMI DIŞINDA BIRAKILAN VARLIKLAR

Oğuz CANER*/Süleyman KANDEMİR**

ORCID ID No: 0000-0002-5822-1872 / 0000-0001-5142-2842

ÖZET

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu (TRK), bir kısım varlıkları rehin kapsamına gireceğini açıkça belirtmek suretiyle sayarken, bir kısım varlıkları ise özel olarak rehin kapsamına almamıştır. Bu durum elbette bilinçli bir tercihtir. Çalışmamızda, rehin kapsamına alınan varlıklar sayıldıktan sonra, bir kısım varlıkların neden kapsam dışında bırakılmış olabileceği, başta Ticari İşlemlerde Rehni Hakkının Kurulması Ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik (Uygulama Yönetmeliği) hükümleri olmak üzere çeşitli düzenlemeler ve uygulamalar esas alınarak incelenmiştir. Mülga Ticari İşletme Rehni Kanunu (TIRK) da rehin konusu varlıkları sınırlı olarak saymıştır. Ancak, bu rehinin kapsamına alınmayacak rehin konusu varlıklar şeklinde bir açıklama yapmamıştır. Mülga Kanunda bu varlıkların neler olabileceği ise doktrinde tartışılmak suretiyle izah edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tescilli Taşınır Rehni, Kapsam Dışı Varlıklar, Teminat, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni

ASSETS EXCLUDING IN THE COMMERCIAL TRANSACTIONS ACT

ABSTRACT

In the Commercial Transactions Law (TRK), some of the assets are included in the pledge, while some of the assets are not included in the pledge. This is, of course, a conscious choice. In our work, after considering the assets pledged as a pledge, why some assets may have been excluded from the scope of the contract, especially the provisions of the Law on the Establishment of the Pledge on Commercial Transactions and the Use of the Rights after the Postpone (Implementing Regulation) were examined on the basis of various regulations and applications. Former Commercial Enterprise Pledge Law (TIRK) also considered pledged assets as limited. However, he did not make a statement about pledged assets that would not be included in the scope of this pledge. In the former law, it is tried to explain what these beings might be by discussing in the doctrine. Our work also consists of comparing the TRK with the former TIRK and examining the assets subject to special limitation within the framework of the Implementing Regulation.

Key words: Registered Movable pledge, Assets out of scope, Collateral, Movable pledge in commercial transactions

* Yrd. Doç. Dr; Erzincan Üni. Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku ABD, oguzcaner@gmail.com

** Öğr. Gör; Recep Tayyip Erdoğan Üni. Adalet MYO, suleyman.kandemir@erdogan.edu.tr

GİRİŞ

Mali durumu güçlü olsun olmasın, kredi ile çalışmak her tacirin başvurabileceği bir seçenektir. Bununla birlikte; kredi ilişkisi hem kredi veren, hem de alan için ciddi risk teşkil eden bir durum meydana getirmektedir. Bu riski minimize edecek unsurlar ise kredi veren için güvenilir teminat sağlanması, kredi alan için de mutad işlerini aksatmayacak teminatların temin edilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Teminatların, gerektiğinde hızlı ve kolayca paraya çevrilmesi mümkün olan malvarlığı unsurları arasından seçilmesi ticari hayatın bir gereğidir. Kanun Koyucu, özellikle KOBİ'lerin artan teminat ihtiyacına çözüm olmak üzere, 01 Ocak 2017'de yürürlüğe giren Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu¹ (TRK) ihdas etmiştir.

Özellikle, krediye ihtiyaç duyan Küçük ve Orta Boy İşletmelerin (KOBİ'lerin), kredi kuruluşlarının², kredi verme önkoşulu olarak ifade ettiği teminatları sunma konusunda ciddi sorunlar yaşadığı -kimi zaman ellerinde mevcut olan teminat olabilecek malvarlığı unsurlarının tamamen teminata konu olarak bu husustaki rezervin tüketildiği- bilinen bir gerçektir.

Kanun'un 1'inci maddesinde, ihdas amacı şu şekilde belirtilmektedir: *“Bu Kanun'un amacı; teslimsiz taşınır rehin hakkının güvence olarak kullanımının yaygınlaştırılması, bu rehne konu taşınırın kapsamının genişletilmesi, taşınır rehni aleniyetin sağlanması ile rehni paraya çevrilmesinde alternatif yolların sunulması suretiyle finansmana erişimi kolaylaştırmaktır.”* Genel Gerekeçe'deki ifadesi ile: *“KOBİ'ler ticari faaliyetleri için gerekli finansman kaynaklarını, bankalar aracılığıyla temin edilen kredilerden sağlamaktadır. Özellikle kredi karşılığı talep edilen teminatlar, KOBİ'lerin finansmana erişiminde önemli zorluklar oluşturmaktadır. Bu durum KOBİ'ler için büyük işletmeler karşısında rekabet dezavantajına neden olmaktadır. Bu itibarla, KOBİ'lerin finansmana erişiminin kolaylaştırılması, reka-*

¹ Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu; Kanun Numarası: 6750; Kabul Tarihi: 20/10/2016; RG. 28/10/2016/29871; Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 58.

² Kredi kuruluşu kavramı TRK'nda tanımlanmıştır. Buna göre [m. 2/1(e)] *“Kredi kuruluşu: 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu uyarınca faaliyet gösteren bankalar ve finansal kuruluşlar, 21/11/2012 tarihli ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu uyarınca faaliyet gösteren finansal kuruluşlar ile kredi ve kefalet sağlayan kamu veya özel kurum ve kuruluşları”* ifade eder.

bet güçlerinin arttırılması ve dolayısıyla ülkemiz ekonomisinin dengeli ve istikrarlı büyümesine katkı sağlanması amacıyla bu Kanun Tasarısı hazırlanmıştır³”.

Bununla birlikte TRK'nun 5'inci maddesinde sınırlı sayıda sayılan varlıkların yanı sıra bir kısım varlıkların bu Kanun ve Yönetmelik kapsamında -*teminat maksadıyla*- değerlendirilemeyeceğini belirtmektedir. Bunların şu şekilde sıralanması mümkündür:

- Rehne konu taşınır varlığı rehin alacaklısına teslim etmeksizin kendi özel siciline tescil edilmek suretiyle kurulan rehin dışında kalan varlıklar,
- Sermaye piyasası araçları ile türev araçlara ilişkin finansal sözleşmeleri konu edinen rehin sözleşmeleri,
- Mevduat rehinleri,
- Türk Medeni Kanunu'na göre kurulmuş taşınır rehni,
- Karayolları Trafik Kanunu'na göre kurulmuş araç rehni,
- Türk Sivil Havacılık Kanunu'na göre kurulan hava aracı ipoteği,
- Türk Ticaret Kanunu'na göre kurulan gemi ipoteği,
- Maden Kanunu'na göre kurulan maden hakları ve cevher rehni⁴

Bu çalışmada, ticari işlemlerde taşınır rehнинin ne olduğu; hangi varlıkların rehin kapsamına girdiği izah edildikten sonra, TRK ve Uygulama Yönetmeliği kapsamı dışında bırakılan varlıklar incelemeye tabi tutulmuştur.

I. TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ

Ticari işletmeler, finansman ihtiyaçlarını genellikle bankalardan temin etmektedirler. Temin edecekleri finansman karşılığında ise bankanın kabul edebileceği bir teminat sunmak durumunda kalmaktadırlar. Güçlü işletmeler için bir sorun teşkil etmese de teminat sunmada sorun yaşayanlar genellikle küçük ve orta boy işletmelerdir. Bu işletmelerin sayısı ise bir hayli fazladır. Ve bu işletmelerin reel ekonomiyi ayakta tutan işletmeler olduğunu söylemek abartı olmayacaktır.

³ TBMM Resmi Web Sitesi (www.tbmm.gov.tr), Türkiye Büyük Millet Meclisi (S. Sayısı: 418), s. 4.

⁴ TRK, m. 1; Uygulama Yönetmeliği, m. 2.

Taşınır rehni için kural olarak teslim şartının bulunması, hem rehin veren hem rehin alan bakımından birtakım zorluklara sebep olmaktadır. Rehlin veren⁵ (kredi alan), teslim ettiği menkulü kullanamayacağından, faaliyetlerinde ciddi aksamalar yaşamakta; rehin alan (kredi veren) de aldığı rehinli malları kullanmaksızın muhafaza etmesi gerekmektedir. 28.07.1971 tarih ve 13909 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 1447 sayılı TİRK, işletme unsurlarının teslimine gerek kalmaksızın ticari işletme üzerinde rehin hakkının kurulmasını temin etmek ve böylece işletmelere finansman ihtiyacı bakımından kolaylık sağlamak üzere çıkarılmıştı. Kanun’un ihdas amacı, gayrimenkullere benzer bir şekilde teslimine gerek olmaksızın rehin tesis edilmesi idi. Böylece tacirler, işletme unsurlarını teslim etmeden teminat göstererek kredi ihtiyaçlarını karşılayabileceklerdi⁶.

TİRK, yukarıda zikredilen amacı gerçekleştirmek için ihdas edilmiş ise de değişen ticari enstrümanlar ve gelişen ticari hayat karşısında Kanun, zamanın ihtiyaçlarının epeyce gerisinde kalmıştır. Örneğin, geçerli bir ticari işletme rehni tesisi için ticari işletmenin tüm menkul işletme tesisatının bu rehne konu yapılmasının gerekmesi ciddi sorunlara neden olmaktaydı. Tacirler ve özellikle kredi verenler, sırf bu nedenle geçersiz olma ihtimali nedeniyle bu teminata pek yanaşmamakta idiler⁷.

⁵ Rehlin veren, her zaman kredi kullanan değildir. Zaman zaman, kredi kullanmayan üçüncü kişiler de kredi alanın borçları için rehin verebilmektedir. Burada ise “rehlin veren” olarak ifade ettiğimiz, bizzat kredi kullanan ve malvarlığını rehin veren işletmedir.

⁶ **İsmail Kayar**, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Ticaret Hukuku*, 2. Bası, Ankara 2013, s. 77.

⁷ “Ticari İşletme Rehni Kanunu döneminde herhangi bir bankadan kredi kullanmak isteyen kişilerin, ticari işletmelerini ya da esnaf işletmelerini Ticaret Sicili’ne ya da Esnaf Sicili’ne tescil ettirerek bütün olarak rehnemeleri mümkündür. Ancak, işletmelerin bir ya da birkaç unsurunun sicile tescille münferiden rehnedilmesi mümkün olmadığından işletme sahipleri finansman sağlama konusunda güçlükle karşılaşmışlardır. Nitekim bu Kanunun yürürlükte olduğu kırkbeş yıllık süre içerisinde de sadece 4.927 ticari işletme rehni kurulmuştur”. **Ali Bozer/Celal Göle**, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 33.1 (2017), ss. 50-51.

“Yine, Kanun’un ihdas yılı olan 1972’den 1980 yılına kadar verilerin yer aldığı eski tarihli bir makalede, Ankara’da 310 ticari işletme rehninin kurulduğunu, Ankara Ticaret Sicili Bölgesinde 1980 yılında sadece 47 adet rehin tesis edildiğini, bu sayının bir günde tesis edilen ipotekten bile az olduğu ifade etmektedir.” **Ekrem Törüner**, “Ticari İşletme Rehninin Özellikleri ve Uygulamada Karşılaşılan Bazı Sorunlar”, *Ankara Barosu Dergisi*, 4.14 (1981), s. 692.

Ticari hayatın hızına yetişebilmek ve modern ticari hayatta geri kaldığı anlaşılan bu kanun yerine kanun koyucu Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nu ihdas etmiştir. Bu husus, Kanun'un gerekçesinde şu şekilde izah edilmiştir: *“Tasarı ile; işletmelerin finansmana erişimini kolaylaştırmayı amaçlayan düzenlemeler hayata geçirilecektir. Bu işletmelerin finansmana erişiminde güvence olarak kullanabilecekleri alternatif unsurlar getirilmektedir. İşletmeler tarafından temin edilmesi planlanan müstakbel varlıklar ile taşınır varlıkların getirileri de rehin edilebilecek unsurlar arasına alınmıştır. Oluşturulan Rehinli Taşınır Sicili ile taşınır rehinlerinin aleniyeti ve takibi sağlanmıştır. Yine, rehin alacaklılarının rehin haklarını güvence altına almak amacıyla rehlin paraya çevrilmesinde etkin bir mekanizma öngörülmüştür”*⁸.

II. REHİN HAKKI KURULABİLECEK TAŞINIR VARLIKLAR

TRK, mülga Kanun'da yer alan bir kısım varlıkları rehin kapsamına dâhil etmekle birlikte, rehin konusu olabilecek taşınır varlıkların sayısını bir hayli artırmıştır. TRK'da, TİRK'da olduğu gibi rehin konusu varlıklar yine *“sınırlı sayıda (numerus clausus)”* sayılmıştır. Bu varlıklar, mülga Kanun'da belirtilenlerden gerek nitelikleri ve gerekse de sayıları bakımından farklıdır.

Gerçekten, TRK çok farklı varlıkların taşınır rehni olarak bu kanun kapsamında rehnedilebileceğini tanzim etmekle ciddi yenilikler getirmiştir. Getirdiği yenilikler arasında; rehin konusu yapılabiliyor yapılamayacağı, rehin konusu yapılması halinde ne şekilde paraya çevrilebileceği tereddütlü olan bir kısım unsurlar da (ticari hat ve ticari plaka gibi) bulunmaktadır.

Oysa TİRK'nda rehin konusu varlıklar çok az sayıda ve katı kurallara bağlı idi. Rehin konusu varlıklar, TİRK'nun 3'üncü maddesinde şu şekilde sayılmıştı:

- “a) Ticaret unvanı ve işletme adı,*
- b) Rehlin tescili anında mevcut ve işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan makina, araç, alet ve motorlu nakil araçları,*
- c) İhtira beratları, markalar, modeller, resimler ve lisanslar gibi sınai haklar.”*

Sayılan bu unsurların dışında, örneğin *“taşınmazlar, alacaklar, para, kiracılık hakkı, müşteri çevresi, ham maddeler, üretilen mallar, menkul işletme tesisa-*

⁸ TBMM Resmi Web Sitesi (www.tbmm.gov.tr), Türkiye Büyük Millet Meclisi (S. Sayısı: 418), s. 5. (Erişim: 01.05.2017).

tı dışındaki taşınırlar” rehin kapsamında değildi. İstense de rehne dâhil edilemezdi⁹. Yeni kanunda, “*ticaret unvanı, işletme adı ve menkul işletme tesisatı*”nın mutlaka rehin kapsamında olması gerektiği, bunların dışında kalan unsurlardan bir veya birkaçının ise rehlin dışında bırakabileceği yine kanunda ifade edilmekte idi. Gemi ipoteğine ilişkin hükümlerin saklı olduğu da özellikle zikredilmiştir¹⁰.

Mülga Kanun kapsamında bahsedilen menkul işletme tesisatı, rehlin tescili anında mevcut ve işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş menkul mallardır. Dolayısıyla, rehlin tescili anından sonra ticari işletmeye tahsis edilmiş menkul tesisat üzerinde rehin hakkından bahsedilemeyecektir. Kredi veren kuruluşlar ise bu hususta bir geçersizlik ile karşılaşmamak için, rehlin tescilinden sonra ilave edilecek menkul tesisatının da rehne dâhil olduğunu rehin sözleşmesine yazmak suretiyle bu engeli aşmaya çalışmaktaydı. Ticari işletme rehlinin noterden düzenleme şeklinde yapılması nedeniyle, bu yeni unsurların da noterden düzenleme şeklinde rehin konusu varlıklar listesine ilave edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, rehin konusu işletmeye tahsis edilmiş menkul işletme tesisatının malikinin ticari işletme sahibi olması gerekmektedir. Önemli olan bu menkul işletme tesisatının ticari işletmeye tahsis edilmiş olmasıdır. Bu halde, işletmeye tahsis edilmiş menkul işletme tesisatı rehin kapsamı içerisinde kalacaktır¹¹. TİRK m. 2/1’de malikin rehin verebileceğinden bahsetmesine karşın, menkul işletme tesisatı için malike ait olması gerektiğinden değil, işletmeye tahsis edilmiş olmasından bahsetmektedir. Bunun anlamı, işletmenin maliki olmayan işletmecinin de, işletmeye tahsis edilmiş olmak şartıyla menkul işletme tesisatını rehin verebileceğidir.

Rehin verebilecek tacirin malik olması gerektiğine yönelik TRK’da da bir hüküm söz konusu değildir. Bu yöndeki düzenleme çeşitli tartışmaları beraberinde getirmiş olmakla birlikte eski uygulamanın aynen devam ettiğini söylemek mümkündür¹².

⁹ **Seza Reisoğlu**, “Ticari İşletme Rehni Ve Son Yasal Düzenleme”, *Bankacılar Dergisi*, 47 (2003), s. 4.

¹⁰ TİRK, m. 3.

¹¹ **Reha Poroy/Hamdi Yasaman**, *Ticari İşletme Hukuku*, 14. Bası, İstanbul 2012, s. 60.

¹² “Bu tercih, en başta ürün kirasında sorun oluşturabilecektir. Gerçekten, ürün kirasında malik tacir sıfatını haiz olmadığından işletmenin bütünü üzerinde malikin rehin tesis etmesi mümkün gözükmemektedir. Kiracının da, sahip olduğundan daha fazla hak üzerinde tasarrufta bulunması mümkün değildir. Bu itibarla, ürün kirasına konu işletmelerin bütünü üzerinde artık rehin tesis edilmesi söz konusu olamayacaktır. Meğerki ürün kiracısı tacir, kendisinin malik olduğu münferit taşınırları rehne

Bu açıklamalardan sonra, TRK’nda sayılan rehin konusu varlıkları da şu şekilde belirtmek mümkündür: *“Alacaklar, çok yıllık ürün veren ağaçlar, fikri ve sınai mülkiyete konu haklar, hammadde, hayvan, her türlü kazanç ve iratlar, başka bir sicile kaydı öngörülmeven ve idari izin belgesi niteliğinde olmayan her türlü lisans ve ruhsatlar, kira gelirleri, kiracılık hakkı, makine ve teçhizat, araç, ekipman, alet, iş makinaları, elektronik haberleşme cihazları dâhil her türlü elektronik cihaz gibi menkul işletme tesisatı, sarf malzemesi, stoklar, tarımsal ürün, ticaret unvanı ve/veya işletme adı, ticari işletme veya esnaf işletmesi, ticari plaka ve ticari hat, ticari proje, vagon, bu fıkroda sayılanlardan üçüncü kişiler zilyetliğindeki taşınır varlık, hak ve paylı mülkiyet hakları.”*

III. ÖZEL OLARAK KAPSAM DIŞINDA BIRAKILAN VARLIKLAR

TRK, aşağıda ele alınacak olan varlıkları kapsam dışında bırakmıştır. Söz konusu düzenlemenin temelinde şu madde yatmaktadır: *“Bu Kanun, bir borca güvence teşkil etmek üzere kurulan ve konusu bu Kanunda sayılan taşınır varlıklar olan rehinli işlemlere uygulanır....*

(4) *Bu Kanun, sermaye piyasası araçları ile türev araçlara ilişkin finansal sözleşmeleri konu edinen rehin sözleşmeleri ile mevduat rehnine uygulanmaz.*

(5) *Tapu kütüğüne herhangi bir nedenle tescil edilen taşınır bu Kanun kapsamında değildir” (TRK, m. 1). Ayrıca, aynı Kanun’un 2’inci maddesinde sicilini tanımlanırken “mevzuatı uyarınca kendi özel siciline tescili zorunlu olanlar dışındaki taşınır varlıklar üzerinde” şeklinde ibare kullanılmıştır.*

Bu Kanun’a dayalı olarak tanzim edilen Uygulama Yönetmeliğinde de artık açık bir şekilde şu hüküm mevcuttur:

“(1) Bu Yönetmelik, Kanununun 3’üncü maddesinde sayılan taraflar arasında akdedilen ve rehne konu taşınır varlığı rehin alacaklısına teslim etmeksizin özel siciline tescil edilmek suretiyle kurulan rehinlere uygulanır.

(2) *Bu Yönetmelik hükümleri;*

a) *Birinci fıkra kapsamında olmayan rehin,*

konu etsin veya başka bir işletmeyi kendisi adına işlettiği için ayrıca tacir veya esnaf sıfatını taşıyan malik onun için işletme üzerinde rehin kurulmasını kabul etsin.” **Başak Şit İmamoğlu**, *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme*, Ankara 2017, ss. 15-16.

- b) Sermaye piyasası araçları ile türev araçlara ilişkin finansal sözleşmeleri konu edinen rehin sözleşmeleri ile mevduat rehni,
- c) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'na göre kurulmuş taşınır rehni,
- ç) 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na göre kurulmuş araç rehni,
- d) 14/10/1983 tarihli ve 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu'na göre kurulan hava aracı ipoteği,
- e) 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre kurulan gemi ipoteği,
- f) 4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanunu'na göre kurulan maden hakları ve cevher rehni,
- sözleşmelerine uygulanmaz.”

Uygulama Yönetmeliği'nin 2'inci maddesinde yer alan ve Yönetmelik hükümlerinin bu işlemlere uygulanamayacağını belirtildiği ve işbu çalışmanın temelini oluşturan bu maddedeki altı husus hakkında açıklama yapılacaktır.

1. Türk Medeni Kanunu'na (TMK) Göre Kurulmuş Taşınır Rehni

Öncelikle TMK'na göre taşınır rehininin nasıl tesis edilebileceğini kısaca izah etmek uygun olacaktır.

Taşınır, TMK'da şu şekilde tanımlanmaktadır: “*Taşınır mülkiyetinin konusu, nitelikleri itibarıyla taşınabilen maddî şeyler ile edinmeye elverişli olan ve taşınmaz mülkiyetinin kapsamına girmeyen doğal güçlerdir*” (TMK m. 762).

Özüne zarar vermeksizin bir yerden başka bir yere taşınabilen eşya taşınır eşya olarak nitelendirilebilir. Bununla birlikte şayet taşınır mal, bir taşınmazın bütünleyici parçası olmuş ise bu durumda artık taşınır mülkiyetinin değil, taşınmaz mülkiyetinin konusuna girecektir¹³. Gemilerin¹⁴, hava araçlarının,

¹³ M.Kemal Oğuzman/Özer Seliçi/Saibe Oktay Özdemir, *Eşya Hukuku*, 15'inci Bası, İstanbul 2012, s. 10, 736.

¹⁴ İcra ve İflas Kanunu, gemilere ilişkin olarak, taşınmaza ilişkin satış hükümlerinin uygulanacağını açıkça tanzim etmektedir. İİK m. 136'da şu düzenleme yer almaktadır: “*Taşınmaz malların satışına ilişkin hükümler, bayrağı dikkate alınmaksızın gemi siciline kayıtlı bütün gemiler hakkında da uygulanır. Bu hükümlerde geçen “tapu sicili” terimi gemi sicilini, “ipotek” terimi gemi ipoteklerini ve “irtifak hakkı” terimi sicile kayıtlı gemiler üzerindeki intifa hakkını ifade eder.*”

kara araçlarının da taşınır olduğu kabul edilebilecek ise de bunlara ilişkin özel düzenlemelerin var olduğunu belirtmek gerekir. Alacaklar, haklar¹⁵, tahvilat ise taşınır olarak kabul edilmekte ve taşınır rehni hükümlerine tabi olmaktadır¹⁶.

Taşınır rehni, TMK'ya göre bir kısım hakları da kapsamakta olduğundan, taşınır eşya veya hak¹⁷ üzerinde kurulan ve alacaklısına, borcun ödenmemesi halinde rehin konusunu icra organları vasıtasıyla paraya çevirterek elde edilen bedelden etme yetkisi veren mutlak hak olarak tanımlanabilecektir¹⁸.

Taşınır olarak ifade edilen varlıklar üzerine rehinlerde; özel düzenlemelerle tanzim edilen hususlar hariç kalmak üzere, “teslim” şartının var olduğunu en başta belirtmek gerekir. Bununla birlikte bir kısım taşınırlar için teslim değil tescil şartı aranmaktadır. TMK'nda 939 ila 972'inci maddeler arasında tanzim edilen taşınır rehinleri incelendiğinde teslim şartı olmayan rehinlerin bu kanun kapsamında da var olduğu söylenebilecektir. TRK'da rehin tesisi için teslim şartını değil, tescil şartını aramaktadır. Bu bakımdan taşınır varlık niteliğinde de olsa, hayvanlar (TMK m. 940), madenler (Maden Kanunu m. 39), hava araçları (Türk Sivil Havacılık Kanunu m. 70), kara taşıtları (Karayolları Trafik Kanunu, m. 19), gemi rehinleri (TTK, m. 1015) kendilerine mahsus özel düzenlemeler çerçevesinde teslim şartı olmadan tescille rehnedilebilmektedir.

¹⁵ Hak ve alacak “başkasına devredilebilir” nitelikte ise rehin konusu yapılabilir. Rehin hakkına konu olabilecek alacaklar ve diğer haklar, devredilebilir olmak kaydıyla, bağımsız ve parayla değerlendirilmesi mümkün olan alacaklar ve haklar olduğundan devri mümkün olmayan intifa hakkı ile oturma hakkı gibi haklar rehin konusu yapılamayacaktır. (A. Lale Sirmen, *Eşya Hukuku*, Ankara 2013, s. 735). Bu çerçevede, ölüncüye kadar bakma sözleşmesindeki bakım alacaklısının hakkının da rehin konusu yapılamayacağını söylemek mümkündür. (M. Kemal Oğuzman/Özer Seliçi/Saibe Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 19. Bası, İstanbul 2016, s.1030). Zira bu hakkın bağımsız olarak temlike elverişli olmadığına tereddüt bulunmamaktadır. Rehin değere yönelmiş bir hak olmasından dolayı parayla ölçülmesi mümkün olmayan alacaklar ve kişilik hakları gibi haklar rehin sözleşmesine konu olamayacaktır. (Halûk Nami Nomer/Mehmet Serkan Ergüne, *Eşya Hukuku C: II Rehin Hukuku*, İstanbul 2016, s. 124.)

¹⁶ Turhan Esener/Kudret Güven, *Eşya Hukuku*, 6. Bası, Ankara 2015, s. 528.

¹⁷ Parayla ölçülebilen kıymetli evrak, hisse senetleri, fikir ve sanat eserleri üzerindeki haklar, markalar, patentler ve parasal değeri olan diğer alacak ve haklar rehin sözleşmesine konu edilebilirler.

¹⁸ Halûk Nami Nomer/Mehmet Serkan Ergüne, *Eşya Hukuku C: II Rehin Hukuku*, İstanbul 2016, s. 64.

TMK'na göre taşınır rehninde teslimle bağlı rehin, hapis hakkı, teslimle bağlı olmayan rehin ve hak ve alacaklar üzerine rehin çeşitleri düzenlemiştir. Bununla birlikte düzenlemede esas alınan temel, teslimle bağlı rehin olmuştur. Bu itibarla, diğer rehin türlerine uygun düştüğü ölçüde teslimle bağlı rehne ilişkin kurallar diğer rehin türlerine de uygulanır; bu hükümlerin de yeterli olmadığı durumlarda taşınmaz rehnine ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanması gerekir¹⁹.

Bu şekilde bir ayırım yapıldığında tescille ve teslimle kurulan rehinlerden bahsedilebilecektir. Teslimle bağlı rehinlerin kapsamı için, tescil şartı aranmayan ve rehnedilme imkânı olan her türlü taşınırdan bahsedilebilir. Tescil şartı olan taşınırlara örnek olarak hayvan rehni, araç rehni, gemi, hava aracı, maden cevheri, maden cevheri gibi taşınırları saymak mümkündür.

Bu çalışmada, taşınır rehinlerinin anlatılmasından ziyade, TMK kapsamında rehnedilecek taşınırların neden ve nasıl TRK kapsamı dışında bırakıldığı hususuna yönelik olduğundan yukarıdaki açıklamalar eşliğinde cevap bulunmaya çalışılmıştır. TRK, TMK kapsamında tesis edilen taşınır rehinlerinin tamamını kapsam dışı bırakmamıştır. Bir diğer ifadeyle, TRK'daki istisnanın anlamı, TMK'da belirtilen ve taşınır rehni tesisine imkân verilen tüm durumların kapsam dışına alınması değildir. Zira böyle bir yorum, alacak hakkı ve hayvan rehinlerinin veya vagon rehininin²⁰ TRK kapsamında olmadığı sonucunu doğurabilecektir ki bu TRK'nun amacına ve açık düzenlemelerine aykırıdır.

TMK çerçevesinde tesis edilecek taşınır rehinleri için yapılan bu açıklama da göstermektedir ki, TRK kapsamında rehin konusu yapılabilecek bir kısım varlıklar aynı zamanda TMK kapsamında da rehin konusu yapılabilecektir. TRK'da sayılan "alacaklar, çok yıllık ürün veren ağaçlar, fikri ve sınai mülkiyete konu haklar, hammadde, hayvan, her türlü kazanç ve iratlar, lisans ve ruhsatlar, kira gelirleri, kiracılık hakkı, menkul işletme tesisatı, sarf malzemesi, stoklar, tarımsal ürün, ticari plaka ve ticari hat, ticari proje, vagon" gibi haklar, TRK ile getirilen düzenleme olmasaydı dahi, TMK kapsamında rehin konusu yapılabileceği söylenebilirdi. Bununla birlikte, burada bahis konusu edilen bir kısım varlıkların rehni TMK'da yer alan hükümlere göre rehnedilse bile, nasıl paraya çevrilebileceği uygulamacılar tarafından tered-

¹⁹ Murat Doğan, "Teslimle Bağlı Olmayan Sicilli Motorlu Taşıtlı Rehni", *EÜHFD*, XII, 3-4 (2008), s.183.

²⁰ Vagon rehni, Demiryolu Araçları Tescil ve Sicil Yönetmeliği'nde belirtilen düzenlemelere, hayvan rehinleri de Hayvan Rehni Tüzüğü'nde belirtilen şekilde tesis edilmektedir.

dütlere neden olmakta idi. Örneğin, ticari hat ve plakamım rehni, rehin sözleşmesi ile rehnedilse dahi, tescil mi teslim mi esas alınacağı, tescil esas alınırsa nereye tescil edileceği, teslim esas alınırsa nasıl teslim alınacağı açık değildir. Bununla birlikte ekonomik değerinin bulunması ve devredilebilir özelliği ile TMK kapsamında rehnedilebileceği genellikle kabul edilmekte idi. O halde, TRK ile artık bu varlıkların rehni sadece TRK kapsamında mı yapılabileceği sorusuna cevap bulmak gereklidir.

TRK kapsamında rehin işlemi için birinci unsur rehin sözleşmesinin tarafları ile ilgilidir. İkinci temel unsur da rehin konusu yapılabilecek varlıklardır. TMK ile TRK taşınır rehnine ilişkin hükümler içerse de hangi varlık için hangi kanunun uygulanacağını rehin sözleşmesinin tarafları ile en başta tespit etmek gerekir. Bununla birlikte kanunun isminde yer alan “ticari işlem” kıstasının uygulanmasının kesin neticeye götürmeyebileceğini de ifade etmemiz gerekir. Zira, gerek işlemlerin niteliği ve gerekse tarafları dikkate alındığında bu kapsamda tesis edilecek rehinlerin her halükarda ticari işlem olarak kabul edilmesi mümkün gözükmemektedir²¹. Bu durumda kıstasımız rehin konusu varlıklar olsa yine neticeye tam anlamıyla ulaşmamız mümkün olmayabilecektir. Son ve neticeye ulaştırabilecek kıstas, rehin sözleşmesinin taraflarıdır. Şayet sözleşmenin tarafları, TRK’da yazılı olanlar ise ve rehin konusu yapılan varlıklar TMK’da rehin konusu yapılabileceği ifade edilen varlıklar ile çakışıyorsa, bu durumda TRK hükümlerinin uygulanması gerektiğini düşünmekteyiz. Aksi yorum ise, birbiri ile çelişen sonuçların doğmasına ve Uygulama Yönetmeliğine aykırılık teşkil edecektir.

2. Karayolları Trafik Kanununa (KTK) Göre Kurulmuş Araç Rehni

Yukarıda yer alan açıklamalardan anlaşılacağı üzere, bazı taşınır varlıklar, teslim ile değil, tescil ile rehin konusu yapılabilmektedir. Bu hususta TMK’da yer alan düzenleme şu şekildedir: “Gerçek veya tüzel kişilerin alacaklarının güvence altına alınması için, kanun gereğince bir sicile tescili zorunlu olan taşınır mallar üzerinde, zilyetlik devredilmeden de, taşınır mallın kayıtlı bulunduğu sicile yazılmak suretiyle rehin kurulabilir. Rehnin kurulmasına ilişkin diğer hususlar tüzükle belirlenir” (TMK, m. 940/II).

TMK bu yolu açtıktan sonra KTK, araçlar için şu düzenlemeyi getirmiştir: “Araç sahipleri araçlarını yönetmelikte belirtilen esaslara göre yetkili kuruluşa tescil ettirmek ve tescil belgesi almak zorundadırlar” (KTK, m. 19). Bu

²¹ Geniş açıklama için bkz:”Ali Bozer/Celal Göle, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 33.1 (2017), s.11,12.”

ibare, karayolu araçlarının mutlaka karayolu trafik siciline tescil edilmesi gerektiğini düzenlemekte olduğundan ve ayrıca yukarıda yer verilen TMK, 940/II hükmü çerçevesinde rehin hususunun tescil edilmesi gerektiğini söylemek mümkündür.

Ne var ki, trafik sicilinin ihdasî mi, izharî mi olduğu doktrinde tartışılmıştır. Trafik sicili, motorlu taşıtların tescil edilmeleri zorunlu bir sicil olması, devir işlemlerinin sicile kaydedilmesinin zorunlu olduğu bir sicil ise de, özellikle tapu sicili gibi aleniyeti olmayan bir sicil olması gibi hususlar birlikte değerlendirildiğinde, trafik siciline tescilin ihdasî (kurucu) olmadığı sonucuna varılabilecektir²². Oysa TMK hükümleri dikkate alındığında; mülkiyetin satış ve devir yoluyla geçişinde sicile tescile izharî (açıklayıcı) etki tanırken, rehin hakkı tesisine kurucu etki sağlamıştır²³.

TRK’da motorlu araçlar rehin konusu varlıklar arasında bağımsız olarak sayılmamıştır. Bununla birlikte “menkul işletme tesisatı” kavramında zikredilmiştir. Bu itibarla, işletme ile ilgili olmayan (Mülga TİRK’da “işletmeye tahsis edilmiş” ibaresi yer almakta iken burada “menkul işletme tesisatı” kavramı kullanılmıştır) araçların yine TMK ve KTK çerçevesinde rehnedilmesine devam edilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Kaldı ki, Uygulama Yönetmeliği’nde KTK çerçevesinde rehin konusu yapılacak araçların TRK kapsamında rehnedilemeyeceği açıkça tanzim edilmiştir. Bu çerçevede, işletme tesisatına dahil edilebilecek nitelikteki motorlu taşıt araçlarında, rehin veren ve alan taraf²⁴ dikkate alınarak tespit edilmesi mümkün olup, bu nitelikte olmayan motorlu araçların TRK kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Araç rehinlerinin tesis ve tescil usulü de yukarıda detaylı bir şekilde açıklanmış idi. Burada yer verilen istisna ise, TRK kapsamına girmeyen araç rehinleridir ki, bunlar TRK’dan önceki sisteme göre rehin konusu yapılmaya devam edecektir.

²² **Hasan Seçkin Ozanoğlu**, “Türk Medeni Kanunu’nun 940. Maddesinin II.Fıkrası (Motorlu Araç Rehni) Üzerine”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5.1–2 (2001) <http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/5_2.pdf> (Erişim: 28.12.2017), s. 29.

²³ **Doğan**, s. 192. TMK, m. 940/II’de şu ibare yer almaktadır: “... taşınır malın kayıtlı bulunduğu sicile yazılmak suretiyle rehin kurulabilir.”

²⁴ Rehin verenler “tacir, esnaf, çifçi, üretici örgütü, serbest meslek erbabı gerçek ve tüzel kişiler” den biri ise ve rehin alanlar “kredi kuruluşları ve/veya tacir/esnaf” ise bu durumda, TRK’nda hususlar birlikte değerlendirilmek suretiyle TRK’na göre rehin tesis edilmesi gerekir.

3. Türk Sivil Havacılık Kanunu'na (TSHK) Göre Kurulan Hava Aracı İpotegi

Hava aracı, “*havalanabilen ve havada seyredibilme kabiliyetine sahip her türlü araç*” (TSHK, m. 3) şeklinde tanımlanmıştır. Kanundaki tanımdan havalanabilen ve havada seyredibilen araçların hava aracı olarak kabul edilmesi gerektiği anlaşılacaktır. Burada hava aracı olarak en fazla uçaklar karşımıza çıkmakla birlikte, balon, zeplin ve helikopter gibi vasıtaların da “hava aracı” olduğunu kabul etmek gerekir.

TRK çerçevesinde tanzim edilen Uygulama Yönetmeliği'nde neden hava araçları neden kapsam dışına çıkarılmıştır?

TRK'nın sınırlı sayıda sayılan taşınır varlıklar üzerinde tesis edilebilen rehinden bahsettiği tartışmasıdır. Bu varlıklar arasında hava araçları zikredilmemekle birlikte bir taşınır varlık gibi telakki edilmesi gerektiğinde de şüphe yoktur (“*Bu Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, hava araçları menkul mal hükümlerine tâbidir*” TSHK, m. 65). Hava araçları kendi özel kanununda hüküm bulunmadığı takdirde genel hükümlere göre taşınır mal olarak kabul edilecek ve taşınırlara ilişkin kurallara tabi olacaktır.

Hava araçlarının rehnedilmesi ise TMK'da yer alan düzenleme (m. 940/II) de dikkate alındığında, bir resmi sicile tescili zorunlu her taşınır eşyanın teslimsiz olarak rehni imkânından faydalanabileceği²⁵ söylenebilirdi. Ancak, hava araçlarının rehni bakımından bu genel düzenlemeye gerek olmadan özel kanun niteliğindeki TSHK çerçevesinde rehinden bahsedilmesi gerekmektedir.

TSHK'nun 69'uncu maddesinde şu hüküm mevcuttur: “*Bir alacağın temini için hava aracı üzerinde ipotek tesis olunabilir. Hava aracı ipoteği, alacaklıya hava aracı bedelinden alacağını alma yetkisini verir. Müstakbel alacaklar veya şarta bağlı olan bir alacak için dahi ipotek tesis edilebilir.*”

Yine aynı Kanun'un 70'inci maddesinde “*Hava araçları üzerinde malik ile alacaklıların anlaşmaları ve sicile tescil ile ipotek tesis olunabilir. İpotek tesisine ait anlaşmaların yazılı şekilde yapılması ve imzaların noterce onanmış olması şarttır*” şeklinde bir hüküm yer almaktadır.

TSHK, hava araçlarının teslimi gerek kalmaksızın rehnedilebilmeleri hususunu TSHK 69 ve devamı maddelerinde tanzim etmiş ve bu rehin türüne “*hava aracı ipoteği*” demiştir.

²⁵ Şeref Ertas, “Tescilli Taşınır Rehinleri”, *Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi*, 8 (Özel Sayı, Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan (2013)), s. 1181.

Hava aracı ipoteğinin ne şekilde tesis edilebileceği, yukarıda yer verilen 70'inci maddede ifade edilmiştir. Bu maddeden de anlaşılacağı üzere, bir hava aracı üzerinde hava aracı ipoteğinin tesis edilebilmesi, iki şarta bağlıdır:

- a) İpotek Sözleşmesinin Yapılması
- b) İpoteğin Hava Araçları Uçak Siciline Tescili

Hava aracı ipoteği sözleşmesi, “geçerlilik şartına” bağlıdır. Bunlar “yazılı olması” ve “imzaların noterce onanmış olması”dır. Hava aracı ipoteği, sebebe bağlı (illi) bir hukukî işlem olmakla, geçersiz bir ipotek sözleşmesine dayanılarak hava aracı ipoteği tescil edilmiş olsa bile ipotek hakkı doğmayacaktır.

Hakkın, uçak siciline tescil edilmesi de yine Kanun'un aradığı şartlardan biridir. Buradaki tescil (ihdasî) kurucu niteliktedir. İpotek hakkının meydana gelmesinin tescil işlemine bağlı olması nedeniyle, *sicile kayıtlı olmayan hava araçları* üzerinde ipoteğin tesisinden de doğal olarak söz edilemeyecektir²⁶.

Birden fazla hava aracının rehn edilmesi söz konusu ise “bir alacak için birden çok hava aracı ipotek edilmiş bulunursa, aksine bir anlaşmaya dayanılarak sorumluluk miktarları sicilde belirtilmedikçe, bunlardan her biri borcun tamamından sorumludur (TSHK, m. 72)” şeklindeki hükmün tatbik imkânı olacaktır.

Bu açıklamalardan sonra hava araçları olarak ifade edilen varlıkların neler olduğunun da belirtilmesi gerekecektir. Rehin konusu yapılabilecek hava araçları, 3/b maddesi uyarınca “*Türk sivil hava araçlarıdır*”. Balon, zeplin, helikopter ve uçak, mülkiyet esasına göre rehin konusu yapılabilecek varlıklardır²⁷.

Burada bu konunun bu kadar açıklanmasının sebebi, hava aracı ipoteğinin/rehninin Uygulama Yönetmeliği, sonuç olarak da ticari işlemlerde taşınır rehni kapsamında olmadığı açıkça belirtilmiş olmasıdır. TRK'nda rehin konusu yapılabilecek varlıklar tahdidi olarak sayılmış ve hava araçları bu varlıklara dahil edilmemiş olduğu gibi açıkça istisna edildiğinden, hava araçları üzerine tesis edilecek ipoteklerin mevcut uygulamasına aynen devam

²⁶ Serdar Hızır/Alisher Turaev, “Türk Hukuku'nda Hava Araçları Üzerinde İpotek Tesis Edilmesi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 57.3 (2008), ss. 380–381.

²⁷ Gülen Sinem Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, Ankara 2012, s. 32-33.

edilmesi gerekmektedir. Sonuç itibariyle de uçak siciline kayıtlı olan hava araçları, TSHK çerçevesinde rehin/ipotek edilmeye devam edecektir²⁸.

4. Türk Ticaret Kanunu'na Göre Kurulan Gemi İpotegi

Gemi Sicillerine ilişkin temel düzenleme, TTK, 954-995 arasındaki hükümlerde tanzim edilmiş olmakla birlikte, Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu (TUGSK) ve bu kanuna göre tanzim edilmiş Türk Uluslararası Gemi Sicili Yönetmeliği (TUGSY) ve Gemi Sicil Nizamnamesi de uygulamaya yönelik detay bilgileri içermektedir. Bu düzenlemelere göre gemi sicili, Denizcilik Müsteşarlığı nezdinde, İstanbul'da oluşturulan "Türk Uluslararası Gemi Sicili"ni (TUGS) ifade etmektedir (TUGSK, m.3). Gemi ipotegi tescil işlemleri de işte bu sicile yapılmaktadır. Bu sicile tescil edilebilecek gemiler ise "Türkiye'de mukim Türk ve yabancı uyruklu gerçek kişiler ile Türkiye'de Türk mevzuatına göre kurulmuş şirketlere ait gemiler ve yatlar"dır (TUGSY, m.7). "Gemi sicili, gemilere ilişkin takyidatlar, şerhler, itirazlar ile tabiiyet ve isimlerini belirleyen bir resmî sicildir. Gemi sicili, gemilerin kaydına mahsus bir kütüktür. Kanun iktisadi bakımdan önemi haiz ve üçüncü şahısları ilgilendiren bazı hukuki münasebetlerin aleni hale getirilmesini arzu etmiştir. Gayrimenkullerde bu aleniyeti tapu sicili, tacirlerde ticaret sicili, gemilerde ise gemi sicili sağlar." Gemi ipotegine yönelik açıklamalarımız, sadece gemi siciline²⁹ kayıtlı gemiler³⁰ ile ilgili olarak yapılacaktır. TTK, m. 1014'te şu düzenleme yer almaktadır: "*Bir alacağı teminat altına almak için gemi*

²⁸ Aynı görüş için bkz. **Funda Kurtuluş**, "Hava Aracı İpotegi", *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3.1 (2017), ss. 154-187.

²⁹ **Hayrettin Kurt**, "Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu'nun Değerlendirilmesi", *Ankara Barosu Dergisi*, 2014 <<http://www.ankarabarosu.org.tr/siteler/ankarabarosu/tekmakale/2014-2/10.pdf>> (Erişim: 12.12.2017), s. 274. Bu iki sicile ek olarak; 5897 Sayılı Kanun ile kurulan Bağlama Kütüğünden bahsetmek gerekir. Bağlama Kütüğü'ne kaydedilecek araçlar gemi ipotegine konu olmaz. Bkz. **Kerim Atamer**, *Gemi ve Uçak İpoteginin Hukuksal Temelleri*, İstanbul 2012, s. 93 ve 126. Aynı şekilde Yapı Sicilindeki ipotek uygulaması için bkz. **Atamer** s. 519 vd.

³⁰ Sicile kayıtlı olmayan gemiler de bulunmakla birlikte, TTK, m. 957'ye göre "Onsekiz gros tonilatoda ve daha büyük her ticaret gemisinin maliki, tescil isteminde bulunmak zorundadır (TTKm. 957)". "Türk Bayrağını çekme hakkına sahip ticaret gemileri ile 935 inci maddenin ikinci fıkrasının (a) ve (c) bentlerinde yazılı gemiler" de gemi sicilen tescil edilebilir iken, "Türk gemisi olmayan gemilerle, yabancı bir gemi siciline kayıtlı bulunan Türk gemileri, donanmaya bağlı harp gemileri, yardımcı gemiler ve Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişilerine ait münhasıran bir kamu hizmetinin görülmesine özgülenmiş gemiler Türk Gemi Siciline tescil olunamaz (TTK m. 958)".

üzerinde ipotek kurulabilir. Gemi ipoteği alacaklıya, alacağını, geminin bedelinden alma yetkisini verir. Sicile kayıtlı gemilerin sözleşmeye dayalı rehni sadece gemi ipoteği yolu ile sağlanır. İleride doğabilecek veya şarta ya da kıymetli evraka bağlı bir alacak için de ipotek kurulabilir.

(2) Alacaklıların gemi ipoteğinden doğan hakkı, sadece alacağa göre belirlenir.

(3) Bir geminin payı ancak gemiye paylı mülkiyet esaslarına göre malik olan paydaşlardan birinin payından ibaret olmak şartıyla gemi ipoteği ile sınırlandırılabilir.

(4) Bir geminin bütün payları bir malikin elinde bulunduğu sürece, ayrı ayrı paylar üzerinde ayrı ayrı kişilere gemi ipoteği kurulamaz.”

Buna göre sözleşmeye dayalı gemi ipoteği sadece gemi ipoteği yolu ile kurulur. Gemi ipoteğinin kurulması ise devam maddede (m. 1015) şu şekilde ifade edilmektedir: “Gemi ipoteğinin kurulması için geminin maliki ile alacaklının gemi üzerinde ipotek kurulması hususunda **anlaşmaları** ve ipoteğin gemi siciline **tescil** edilmesi şarttır.

(2) İpoteğin kurulmasına ilişkin sözleşmelerin yazılı şekilde yapılması ve imzalarının noterce onaylanması gerekir. Bu anlaşma gemi sicil müdürlüğünde de yapılabilir. Bu şekillerden birine uygun olarak yapılmadıkça ipoteğin kurulmasına dair anlaşma geçerli olmaz.”

Gemi ipoteği, yukarıda yer verilen düzenlemeye göre, tarafların anlaşmaları³¹ ve gemi siciline tescil ile kurulmakla birlikte, taraflar arasında anlaşmanın ya noterde tasdik edilmesi ya da gemi sicil müdürlüğünde yapılmış olması gerekir. Tescil işlemi yapılmadıkça ipotek hakkı doğmayacaktır.

TTK m. 1014'e göre, sicile kayıtlı gemilerin sözleşmeye dayalı rehнинin sadece gemi ipoteği yoluyla sağlanabileceği, müstakbel alacaklar ile şarta bağlı alacaklar için, hatta kıymetli evraka mündemiç haklar için dahi ipotek tesis edilebilecektir³².

TRK, m. 5/2'deki düzenleme şu şekildedir: “Ticari işletme ve esnaf işletmesinin tamamı üzerinde rehin kurulması hâlinde, rehlin kuruluşu anında iş-

³¹ Kanunda ifade edilen “ipoteğin kurulmasına ilişkin sözleşmelerin yazılı şekilde yapılması” şeklindeki ibareye rağmen, “ipotek sözleşmesi sözlü olarak da kurulabilir; yazılı olması şart değildir” şeklinde bir görüş de bulunmaktadır. **Bülent Sözer**, *Deniz Ticaret Hukuku -I*, 3.Bası (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2014), s.124.

³² **Tamer Bozkurt**, *Ticaret Hukuku -Cilt IV Deniz Ticaret Hukuku Deniz İcra Hukuku ile Birlikte Kara Taşıma Hukuku*, 8. Bası, İstanbul 2016, s. 50.

letmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan her türlü varlık rehnedilmiş sayılır (TKR m. 5/2)”

Bu düzenleme ile işletmenin tamamı üzerine tesis edilen bir rehinde, burada açıklanan diğer varlıklar gibi, işletmeye ait gemilerin bulunması halinde bunların da rehin kapsamına girip girmeyeceği meselesi gündeme gelecektir. Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği’nde (RTSY) şayet bu varlıklar üzerinde daha önceden tesis edilmiş rehinler var ise veya bu varlıklar üzerinde ayrıca rehin tesis edilecek ise, bu rehinlerin de Rehinli Taşınır Sicili’ne bildirilmesi gerektiğini şu hükümle ifade etmektedir: “*Mevzuatı gereği özel sicillerine kaydı gereken gemi, hava aracı, iş makinesi, maden ve cevher ile motorlu taşıtlar üzerinde tesis edilen rehin hakları ilgili siciller tarafından sicil merkezine bildirilir.*” (RTSY, m. 13/4).

Kanaatimizce, bu varlıkların kapsam dışı bırakılması nedeniyle TRK hükümleri çerçevesinde rehnedilemeyeceği, TRK öncesi uygulamanın (TTK ve TMK çerçevesinde) aynen devam edeceğini söylemek mümkündür.

5. Maden Kanunu’na Göre Kurulan Maden Hakları Ve Cevher Rehni

Maden Hakları üzerine tesis edilebilecek rehin, maden ruhsatı üzerine tesis edilebilecek rehni ifade etmektedir.

Maden ruhsatı ise, ruhsatta yazılı alanda ve ruhsatta yazılı sürelerde, projeye uygun olarak maden işletme yetkisi verir³³. Madenlerin hukuki nitelikleri gereği devletin hüküm ve tasarrufu altındadırlar³⁴. Bu nedenle, maden olarak buldukları yerden çıkarılmadıkları veya işlenmedikleri sürece haciz konusu yapılamaz. Bunun doğal sonucu olarak da rehin edilemezler. Burada şartlı olarak ifade ettiğimiz, buldukları yerden çıkartılmadıkları sürece haciz konusu yapılamayacaklarından çıkarılabilecek bir sonuç olarak, maden ruhsatı ve ürün olarak çıkarılmış ve stokta bulunan cevherlerin haczedilebileceği, rehin konusu yapılabileceğidir³⁵.

³³ **Ömer Günay**, *Maden Hukuku*, Ankara 2016, s. 85.

³⁴ “*Tabii servetler ve kaynaklar Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Devlet bu hakkını belli bir süre için, gerçek ve tüzelkişilere devredebilir. Hangi tabii servet ve kaynağın arama ve işletmesinin, Devletin gerçek ve tüzelkişilerle ortak olarak veya doğrudan gerçek ve tüzelkişiler eliyle yapılması, kanunun açık iznine bağlıdır. Bu durumda gerçek ve tüzelkişilerin uyması gereken şartlar ve Devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ve müeyyideler kanunda gösterilir.*” (Anayasa, m. 168)

³⁵ **Günay**, s. 96-97.

Maden ve maden ruhsatı üzerinde ipotek tesisi, 3213 Sayılı Maden Kanunu'nda özel olarak düzenlenmiştir. Kanun'da iki ayrı düzenleme söz konusudur: “cevherlerin rehni başlıklı 39’uncu madde³⁶” ile “maden ruhsatı üzerinde tesis ve tescil edilebilecek olan ve ipotek ve kapsamı başlıklı 42’inci madde³⁷. 42’inci maddenin düzenlemesinden tesis edilecek ipoteğim maden işletme ruhsatı üzerine olabileceğinde tereddüt bulunmamaktadır.

Bu madde kapsamında ipotek tesis edilmesi halinde kapsamına nelerin gireceği şu şekilde ifade edilmiştir: “Madenin işletilmesinde gerekli olan kuyular, ocaklar ve galeriler ile makineler, binalar, yer altında ve yer üstünde kullanılan her türlü nakil vasıtaları madenin çıkarılması, temizlenmesi, izabesi gibi cevherin kıymetlendirilmesine yarayan alet ve tesisler ve bir senelik işletme malzemesi (m. 40)” ile “vasıta, alet ve malzemenin heyeti umumiyesi (m. 42/3)” maden işletme ruhsatı ipoteği kapsamına dâhildir.”

Maden Kanunu'nun bir bütün olarak incelenmesi neticesinde bu ipoteğin sadece “işletme ruhsatı sahibinin maden için yapmış olduğu borçlanmalar” ve “ileride yine sadece maden için yapacağı borçlanmaların” teminatını teşkil etmek üzere tesis edilebileceği söylenebilecektir. Bu haliyle; ruhsat sahibi, başkaca borçları için veya üçüncü kişilerin borçları maden ruhsatı ipoteği veremeyecektir.

³⁶ Maden Kanunu, m. 39: “Madenlerden çıkarılan cevherler, arama, (...) ve işletme ruhsat sahibinin Genel Müdürlüğe yazılı müracaatları üzerine bildirildiği şahıslara kabzedilmeksizin rehnedilebilir. Bu durum maden siciline kaydedilir. (1) Bu kabil cevherlerin rehin süresi içinde satışı, rehin alan şahısların yazılı muvafakatı ile mümkündür. Rehinle ilgili sicil nasıl tutulacağı ve diğer işlemler, yönetmelikte belirtilir.”

³⁷ Maden Kanunu, m. 42: “Maden (...) işletme ruhsat sahibinin maden için yapmış olduğu borcunu veya ileride bu maksatla borçlanmasının temini için maden üzerinde bir veya müteaddit derece ve sırada ipotek tesis olunabilir. İpotekli takyit edilmiş (...) işletme ruhsatının alanlarında değişiklik olduğu takdirde mevcut ipotek, hiçbir muameleye tevessül edilmeden yeniden ita edilen ruhsat üzerinde de aynı şartlarla devam eder. (...) işletme ruhsatı ile bir bütün teşkil eden 40’uncu maddenin birinci fıkrasında yazılı tesis, vasıta, alet ve malzemenin heyeti umumiyesi ipoteğin şümulu- ne girer. Tesis olunacak ipotek ruhsat süresini geçemez. İpotek alacaklısı, maden (...) işletme ruhsatı ile küll teşkil eden ve tapu siciline kayıtlı bulunan gayrimenkuller üzerinde, (...) işletme ruhsat sahibinin tasarruflarına mani olmak için umumi hükümler dairesinde tapu siciline şerh verilmesini isteyebilir. Maden işletme hakkının sona ermesi halinde ipoteğin hükmü 33’üncü maddenin birinci fıkrası şümülü dışında kalan tesis, vasıta, alet ve malzemeye inhisar eder. Maden ipoteği sicil kütüğündeki ipotek kaydının terkinin sakıt olur.”

Kanun'un 38'inci maddesinde şu düzenleme yer almaktadır: “*Maden haklarının devir, intikal, haciz, rehin ve ipotek veya sona erme durumları bu sicile işlenir. Madenler üzerine iktisap edilecek haklar tescil edilmedikçe hüküm ifade etmez.*”

Buna göre; ipoteğin hüküm ifade edebilmesi için mutlaka sicile (Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Maden İşleri Genel Müdürlüğü bünyesindeki Sicile) tescil edilmesi şarttır. Söz konusu sicile tescil, ipotek sözleşmesinin geçerlilik koşuludur.

“*Tesis olunacak ipotek ruhsat süresini geçemez*” şeklindeki düzenleme çerçevesinde de tesis ve tescil edilecek ipoteğin işletme ruhsat süresini geçemeyeceği hüküm altına alınmaktadır.

Bu genel açıklamadan sonra, maden işletme rehni ile ilgili olarak TRK kapsamında da önemli bir hususun izah edilmesi gerekir. Kanun'da (idari izin niteliğinde olamayan) ruhsatların rehin konusu yapılabileceği ifade edilirken, Uygulama Yönetmeliği'nde “*maden hakları ve cevher rehni sözleşmelerine*” Yönetmelik hükümlerinin uygulanmayacağından bahsetmektedir. Bu durum dikkate alındığında maden işletme ruhsatı üzerine, TRK kapsamında rehin tesisinin, rehinin tarafları el verdiği ölçüde mümkün olduğu ve fakat sair haklar ile cevher üzerine rehin tesisinin mümkün olmadığı söylenebilecektir³⁸. Burada dikkat edilmesi gereken temel noktalardan biri, en başından beri ifade ettiğimiz üzere, maden ruhsatı üzerine tesis edilecek rehinlerde rehin taraflarının TRK'da belirtilenlerden olmaması halinde, TRK hükümlerinin uygulanamayacağı, bununla birlikte cevher rehininin TRK'da rehin konusu varlıklar arasında sayılmamış olması nedeniyle TRK'ya zaten dâhil edilemeyeceğidir.

6. Sermaye Piyasası Araçları ile Türev Araçların ve Mevduatın Rehni

TRK'da açıkça rehin kapsamında olmayacağı ifade edilen hususlardan bir diğeri de şu şekilde ifade edilmektedir:

“*Bu Kanun, sermaye piyasası araçları ile türev araçlara ilişkin finansal sözleşmeleri konu edinen rehin sözleşmeleri ile mevduat rehnine uygulanmaz. Tapu kütüğüne herhangi bir nedenle tescil edilen taşınır bu Kanun kapsamında değildir. (TRK, m.1/4,5)*”

³⁸ Aksi düşünce için bkz. **Elif Cemre Haziroğlu**, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda Sicilli Taşınır Varlıkların Durumu ve Ticari İşletme Rehninin Bunlar Üzerindeki Etkileri”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 33.2 (2017), s.189-190.

Buradaki başlık altında ilk önce, tapu kütüğüne bir şekilde tescil edilen taşınırıları kısaca izah etmekte fayda vardır. Taşınır bir varlık, tapu kütüğüne tescil edilmekle aynı etki kazanır. Diğer bir ifadeyle, üçüncü kişilere karşı hüküm ifade eder niteliği olur ve aleniyet tescil ile aleniyet kesbetmiş olur. Tapu kütüğüne tescil edilebilecek taşınır varlıklar olarak eklenti ve bütünleyici parçaları sayabiliriz. Bu varlıklar, taşınır varlık niteliğinde ise de tapu kütüğüne tescil edilmeleri mümkündür. Ve tescil edilmekle birlikte artık taşınır varlık olarak TRK’da sayılan varlıklardan biri ise dahi, TRK kapsamında rehin konusu yapılamayacaktır.

Aynı madde içinde yer alan “mevduat rehni”ni kısaca izah etmekte fayda vardır. Mevduat³⁹ olarak ifade edilen varlıklar, banka nezdindeki hesaptaki paralardır. Bankalar, müşterilerinin hesaplarındaki mevcut ve muhtemel/müstakbel varlıklarını, müşterilerinin doğmuş ve doğacak borçlarının teminatlarından biri olması için müşterileri ile herhangi bir borçlandırıcı ilişkiye girmeden önce rehin sözleşmesi ile rehin almaktadırlar. Banka hesaplarının üçüncü kişiler lehine rehnedilmesi, çok fazla rastlanılan bir durum değildir. Kaldı ki bankalar, kendi müşterilerinin hesaplarındaki varlığın üçüncü kişilerce rehin alınmasına sıcak bakmamaktadırlar. Somut çalışmamız bakımından da mevduatın TRK kapsamı dışında tutulmasının, yerleşmiş uygulama açısından doğru olduğunu düşünmekteyiz. Aksi takdirde, alacaklara ilişkin uygulanan ve tanınan rehin imkânının bir alacak hakkı olarak mevduat için de uygulanması söz konusu olabilecekti. Mevcut düzenleme buna imkân tanımamaktadır.

Sermaye piyasası araçları, TRK kapsamı dışında bırakılmakla, TRK kapsamında sayılan ve alacak hakkının bir görüntüsü niteliğinde olan hisse senedi gibi enstrümanların TRK kapsamında rehnedilemeyeceğini açıkça tanzim etmiştir. O halde ilk incelememiz, sermaye piyasası araçları ile türev araçlarının nelerden ibaret olduğunun tespit edilmesidir. Sermaye Piyasası Kurulu’nun resmi web sitesinde bu varlıklar şu şekilde ifade edilmiştir: “Paylar, Katılma intifa senedi, Borçlanma araçları (Tahviller, Bonolar, Kıymetli madden bonoları, Paya dönüştürülebilir tahviller, Değiştirilebilir tahviller), Ortaklık varantları, Yatırım kuruluşu varantları ve sertifikası, Gayrimenkul

³⁹ “Mevduat, yazılı ya da sözlü olarak veya herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle ivazsız veya bir ivaz karşılığında, istendiğinde ya da belli bir vadede geri ödenmek üzere kabul edilen parayı ifade eder.” Bankacılık Kanunu, m.3.

sertifikası, Varlığa veya ipoteğe dayalı menkul kıymetler, Teminatlı menkul kıymetler, Kira sertifikası, Yabancı sermaye piyasası araçları.⁴⁰”

Burada sayılı araçlar, hukuken rehni mümkün olan varlıkları ifade etmekle birlikte, TKR kapsamına alınmamıştır. Bu varlıkların TRK kapsamına alınmamış olması, söz konusu varlıkların hukuki ve ticari niteliklerinden kaynaklanmış olabilir. Çalışmamızın boyutunu aşmamasına özen göstermek suretiyle sadece bir varlık hakkında açıklama yapacak, birinin de tanımını verilecektir.

Bir sermaye piyasası aracı olarak kira sertifikası, son zamanlarda yaygın şekilde kullanılmaktadır. Özellikle katılım bankalarının sıklıkla başvurduğu bir araç olan kira sertifikası, *“her türlü varlık ve hakkın finansmanını sağlamak amacıyla varlık kiralama şirketi tarafından ihraç edilen ve sahiplerinin bu varlık veya haktan elde edilen gelirlerden payları oranında hak sahibi olmalarını sağlayan menkul kıymettir. Tanımda yer alan hak; kira sertifikaları ihracına dayanak her türlü hakkı, varlık ise kira sertifikaları ihracına dayanak haklar dışındaki her türlü varlığı ifade eder.”*⁴¹

Sermaye piyasası araçları arasında önemli bir yeri haiz diğer bir varlık da Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) nezdinde izlenen sermaye piyasası araçlarıdır⁴². Sermaye Piyasası Kanunu’nun (SPK) 47.maddesinde konuya ilişkin şu düzenleme mevcuttur: *“(1) MKK nezdinde kayden izlenen sermaye piyasası araçlarını konu alan teminat sözleşmeleri yazılı şekilde yapılır. Bu teminat sözleşmelerine konu sermaye piyasası araçlarının mülkiyeti, sözleşmeye bağlı olarak teminat alana kanuni usullere göre devredilebileceği gibi teminat verende de kalabilir. Sözleşmede bu konuda bir hüküm bulunmaması hâlinde teminat konusu sermaye piyasası araçlarının mülkiyeti teminat alana geçmemiş sayılır...(6) Bu madde hükümleri, hüküm ve sonuçları özel*

⁴⁰ T.C. Başbakanlık Sermaye Piyasası Kurulu, “Sermaye Piyasası Araçları”, *Tuna Digital*, 2016 < <http://www.spk.gov.tr/Sayfa/Dosya/76> > (Erişim: 10.12.2017).

⁴¹ “Kira Sertifikaları” <<http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/urunler/kira-sertifikalari>> (Erişim: 11.12.2017).

⁴² “Sermaye piyasası araçlarının Merkezi Kayıt Kuruluşu tarafından kaydileştirilmesi suretiyle bunların elektronik ortamda kayden ihracı sağlanmıştır. Kaydi sermaye piyasası araçlarının, nama veya hamiline yazılı olmalarına bakılmaksızın isme açılmış hesaplarda; bunlara ilişkin hakların, Merkezi Kayıt Kuruluşu tarafından izleneceği ve kayıtların, Merkezi Kayıt Kuruluşu tarafından oluşturulan elektronik ortamda ve bu kuruluşun üyelerince tutulacağı gibi esaslar getirilmiştir.” Mehmet Serkan Ergüne, “Anonim Şirket Payı Üzerinde Rehin Hakkı Kurulması”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, LXXIV.2 (2016) <<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/291038>> (Erişim: 15.12.2017), s.746.

kanunlarla düzenlenen teminat sözleşmeleri ve teminat hükümleri hakkında uygulanmaz.”

MKK nezdine kayden izlenen sermaye piyasası araçlarının rehninin, lex commissoria⁴³ yasağını bertaraf eden düzenleme ile çok önemli bir yeri olduğunu belirtmeliyiz.

SONUÇ

Ticaret hayatımızda köklü değişiklikler getiren Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun neşrini müteakip 31.12.2016 tarihli Yönetmelikler, çalışma konumuzda da görüldüğü üzere Kanun'un bir kısım hükümleri ile farklılık arz etmekte ve ciddi tereddütlere neden olmaktadır.

Burada yaptığımız çalışmada, Yönetmelik hükümleri, dayanağı olan Kanun hükümleri yanında sair mevzuat da dikkate alınarak izah edilmeye ve tereddütler bertaraf edilmeye çalışılmıştır.

Ticari hayatımız için hayati önemi haiz TRK'nun amacına ulaşabilmesi için tereddütlerden ve muğlak ifadelerden izale edilmiş uygulamaya yönelik hükümler ve buna dayalı Yönetmeliklerle desteklenmiş olması gerekir.

TRK, rehin konusu yapılabilecek varlıkları sınırlı sayıda saymış ise de bir kısım hükümleri ile rehin konusu yapılabilecek varlıkların kapsamının genişlemesine yol açabilecek niteliktedir. Bu nedenle, tanzim edilen Yönetmelik ile çalışma konumuz olan hususlar Yönetmelikte tek tek sayılarak rehinin kapsamına dâhil olmadığı ifade edilmiştir.

KAYNAKÇA

ATAMER Kerim, Gemi ve Uçak İpoteğinin Hukuksal Temelleri, İstanbul 2012.

⁴³ “Lex commissoria yasağı, bir borç ilişkisinde vade tarihinden önce rehinli alacaklının rehin konusunu temellük edeceğine ilişkin her türlü sözleşme ya da sözleşme kaydının geçersiz olduğunu ifade eder. Lex commissoria niteliği taşıdığı için yasak kapsamında değerlendirilen konunun öncelikli unsurunun, borç ödenmediği takdirde rehin konusu eşyanın mülkiyetinin rehinli alacaklıya intikal edeceğine ilişkin sözleşmedir.” Zeliha Dereli, “Lex Commissoria Yasağı” (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009), s.27-29.

- Bozer, Ali, ve Celal Göle, ““Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 33 (2017), 5–51
- Bozkurt, Tamer, *Ticaret Hukuku -Cilt IV Deniz Ticaret Hukuku Deniz İcra Hukuku ile Birlikte Kara Taşıma Hukuku*, 8.Baskı (İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2016)
- Dereli, Zeliha, “Lex Commissoria Yasağı” (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009)
- Doğan, Murat, “Teslime Bağlı Olmayan Sicilli Motorlu Taşıt Rehni”, *EÜHFD*, XII,3-4 (2008), 181–207
- Ergüne, Mehmet Serkan, “Anonim Şirket Payı Üzerinde Rehin Hakkı Kurulması”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, LXXIV (2016) <<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/291038>> [erişim 2 Ocak 2018]
- Ertaş, Şeref, “Tescilli Taşınır Rehinleri”, *Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi*, 8 (Özel Sa (2013), 1155–83
- Esener, Turhan, ve Kudret Güven, *Eşya Hukuku*, 6.Baskı (Ankara: Yetkin Yayınları, 2015)
- Günay, Ömer, *Maden Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016)
- Hazıroğlu, Elif Cemre, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nda Sicilli Taşınır Varlıkların Durumu ve Ticari İşletme Rehininin Bunlar Üzerindeki Etkileri”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 33 (2017), 177–204
- Hızır, Serdar, ve Alisher Turaev, “Türk Hukuku’nda Hava Araçları Üzerinde İpotek Tesis Edilmesi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 57 (2008), 371–407
- İmamoğlu, Başak Şit, *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme* (Ankara: Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2017)
- Kayar, İsmail, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Ticaret Hukuku*, 2.Baskı (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013)
- “Kira Sertifikaları” <<http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/urunler/kira-sertifikalari>> [erişim 31 Aralık 2017]
- Kurt, Hayrettin, “Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu’nun Değerlendirilmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2014 <<http://www.ankarabarosu.org.tr/siteler/ankarabarosu/tekmakale/2014-2/10.pdf>> [erişim 31 Aralık 2017]
- Kurtuluş, Funda, “Hava Aracı İpoteği”, *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3 (2017), 154–87
- Nomer, Halûk Nami, ve Mehmet Serkan Ergüne, *Eşya Hukuku C:II Rehin Hukuku* (İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2016)

- Oğuzman, M.Kemal, Özer Seliçi, ve Saibe Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 19.Baskı (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2016)
- Oğuzman, M.Kemal, Özer Seliçi, ve Saibe Oktay Özdemir, *Eşya Hukuku*, 15.Bası (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2012)
- Ozanoğlu, Hasan Seçkin, “Türk Medeni Kanunu’nun 940. Maddesinin II.Fıkrası (Motorlu Araç Rehni) Üzerine”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5 (2001) <http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/5_2.pdf> [erişim 28 Aralık 2017]
- Poroy, Reha, ve Hamdi Yasaman, *Ticari İşletme Hukuku*, 14.Bası (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012)
- Reisoğlu, Seza, “Ticari İşletme Rehni Ve Son Yasal Düzenleme”, *Bankacılar Dergisi*, 47 (2003)
- Sirmen, A.Lale, *Eşya Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2013)
- Sözer, Jur.Bülent, *Deniz Ticaret Hukuku -I*, 3.Bası (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2014)
- T.C. Başbakanlık Sermaye Piyasası Kurulu, “Sermaye Piyasası Araçları”, *Tuna Digital*, 2016 <<http://www.spk.gov.tr/displayfile.aspx?action=displayfile&pageid=76&fn=76.pdf>> [erişim 13 Haziran 2017]
- Tek, Gülen Sinem, *Ulaşım Araçlarının İpoteği* (Ankara: Oniki Levha Yayıncılık, 2012)
- Törüner, Ekrem, “Ticari İşletme Rehninin Özellikleri ve Uygulamada Karşılaşılan Bazı Sorunlar”, *Ankara Barosu Dergisi*, 4 (1981)